

"RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYINLARI HAKKINDA KANUN'A İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Prof. Dr. Duygun YARSUVAT*

1982 Anayasasının 133. maddesinin değiştirilmesi sonucu özel radyo ve televizyon kuruluşlarının yasal bir tabana oturtulması ve bu amaçla bir kanun yapılması gereği gözönüne alınarak Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının kuruluş ve yayınları hakkında hazırlanan tasarı 13.4.1994** tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilerek kanunlaşmıştır.

Mevcut boşluğu doldurmak, yanlış habercilik ve buna bağlı olarak meydana gelen son kitle olayları nedeniyle Meclisin büyük bir süratle tasarını kanunlaştırdığı tesbit edilmektedir.

Siyasi partiler arasında uzlaşamayan sorunlar Kanunda açık bırakılmıştır.

Belirtelim ki, Kanun, yerleşik hukuk kurallarına uymayan gerek şekil, gerek muhteva açısından bir çok eksiklikleri ihtiva etmesi nedeniyle mevzuattaki mevcut boşlukları dolduramayacaktır.

Temelde amaç özgürlükçü demokratik televizyon ve radyo sistemine ulaşmaktır. Yalnızca özel radyo ve televizyon kuruluşlarına bir sistemde yer vermek, o siyasi sistemi özgürlükçü ve demokratik çoğulcu bir siyasi sistem haline getirmez.

"Hürriyetçi olmayan bir düzenleme ile özel iletişim sistemi oluşturulabilmesi her zaman mümkündür. Bu sebeptendir ki televizyon ve radyo alanının özel teşebbüse bırakılması, yapılan düzenlemenin özgürlükçü olmaması sebebiyle liberal, hürriyetçi bir düzenin varlığı anlamına gelemez.

* I.Ü. S.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü Başkanı

** "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" No.3984, Kabul Tarihi 13.4.1994.

Özgürlükçü, liberal, parlamenter sistemlerde kitle iletişim araçları, demokrasiye sağlıklı işlerlik kazandıran, halkın bilgilenmesini sağlayan bir araçtır. Radyo ve televizyon kuruluşları da bir kamu görevi görür. Bu nedenledir ki siyasi iktidar haberin hür dolaşımını sağlamak ve haberin saptırılmasını önlemek durumundadır.

Parlamenter çoğulcu demokratik sistemlerde haberlerin yalnızca dolaşması da yeterli olmayıp, devletin gelişen teknoloji ve ülkelerin Mass Media araçları vasıtasıyla yakınlaşmasından sonra basında olduğu gibi radyo, televizyon alanında da bazı imkanları tanınması gerekmektedir.

Meseleye bu açıdan bakıldığında yasama organının ve özellikle yürütmenin özel radyo ve televizyon kuruluşlarına "özel teşebbüs olarak" bakılmaması, maddi ve teknik zorlukları yenmeleri için onlara yardım etmesi gerekir. Aksi hareket edildiği takdirde kamunun doğru bilgi edinme hakkının zedelenmesi ortaya çıkar.

KANUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Acelecilik ve acemilikle hazırlandığı, kanunlaşma tekniğine uyulmadığı anlaşılan Kanun incelendiğinde bir çok şekil noksanlığı ve muhteva yanlışlığı görülebilmektedir.

1- Kanunun 1. maddesinde "amaç" belirtilmektedir. Bu madde metninde "Kanunun radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ile Radyo Televizyon Üst Kurulunun görev ve yetkilerini belirleyeceği" öngörülmüştür. Ancak, yine bu kanunla düzenlenen "radyo ve televizyon kuruluşları"ndan hiç bahsedilmemiştir.

2- Kanunun 2. maddesinde kanunun "Kapsamı" öngörülmüştür. Ancak, bu kapsam içinde kanunun ratio legis'ine temas edilmeyerek radyo-televizyon yayın düzeninin fonksiyonu ve genel kuralları yer almamıştır. Halbuki bu maddede demokratik çoğulcu parlamenter sistemin işletilmesine yönelik olarak yasal düzenlemenin yapıldığının belirtilmesi gerekir idi. Böylece bu şekilde bir düzenleme yapılmış olması halinde kanunun diğer maddelerinin bu amaca uygun olarak yorumlanması gerekecek idi. Bu hüküm konulmamak suretiyle bağlayıcı yorum kuralları da ortaya çıkmamıştır.

Nitekim 5 Mayıs 1989 tarihli Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen ve kabul edilen sözleşmenin Preambul'ünde radyo-televizyon yayınlarının "çok yönlü haber dolaşımı, halkın bilgi ve kültürel gelişimi, uluslararası

PASİF	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
ÖZKAYNAKLAR	1.821	3.986	8.604	18.256	32.120	53.967	145.735	255.185	494.046	845.923	1471113	2.364371	409755
Ödenmiş Sermaye	657	727	2.001	5.818	10.036	23.779	86.993	150.149	312.665	534.475	977.606	1.372535	217451
Kanuni Yedek Akçeler	100	151	271	645	1.379	2.975	5.078	8.873	15.54	28.847	58.988	106.012	193.768
Çeşitli Yedek Akçeler	728	1.244	2.333	4.970	9.008	15.537	21.469	32.357	48.030	76.857	114.620	231.810	431.310
Serbest karşılıklar	336	598	1.423	2.330	4.022	3.771	7.216	24.423	14.796	24.598	57.113	117.095	365.624
Yeniden Değerleme Formu	0	1.266	2.576	4.493	7.675	7.905	24.979	39.383	103.011	181.146	262.786	536.918	932.338
NET KAR	1.587	3.996	8.141	15.561	27.175	35.735	48.000	94.043	172.511	322.508	460.911	940.680	242359
Kar	1.611	1.021	8.163	15.577	27.211	36.379	49.193	94.279	175.035	328.356	494.113	1.012994	248198
Zarar	24	25	22	16	36	644	1.193	236	2.524	5.848	33.202	72.314	58.392
YABANCI KAYNAKLAR	28.780	43.560	57.265	90.927	130.878	200.449	332.219	575.601	1030796	195164	3627376	7.256460	148526
Teknik İhtiyatlar	10.575	16.731	22.316	35.350	52.220	83.411	143.636	270.185	520.322	115376	2327421	4.920992	107946
Riyazi İhtiyatlar	1.717	2.376	3.248	4.271	6.417	14.434	32.091	69.116	196.298	479.918	1025871	2.314012	491340
Cari Muhtazalar ve Mull.Has..	8.858	14.355	19.068	31.079	45.803	68.977	111.545	201.069	324.024	673.844	1301550	2.606980	588120
Alacaklı Hesaplar	18.205	26.829	34.949	55.577	78.658	117.038	188.583	305.416	510.474	797.882	1299955	2.335468	403806
Sigor. ve Reastır. Şrk.	9.766	16.146	20.277	32.312	41.677	61.882	92.618	149.904	226.794	353.618	525.959	759.995	129071
Reastırıl.Depoları	5.007	6.006	8.104	13.375	19.213	26.787	38.020	66.56	17.824	232.637	360.194	1.025273	186750
Diğer Alacaklı Hesp.	3.432	4.677	6.568	9.890	17.768	28.369	57.945	88.946	165.856	211.627	413.802	550.200	899.840
PASİF TOPLAM	32.188	51.542	74.010	124.744	190.173	290.151	525.954	924.829	1697353	312007	5559400	1056151	213738
													14

"RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYINLARI HAKKINDA KANUN'A İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Prof. Dr. Duygun YARSUVAT*

1982 Anayasasının 133. maddesinin değiştirilmesi sonucu özel radyo ve televizyon kuruluşlarının yasal bir tabana oturtulması ve bu amaçla bir kanun yapılması gereği gözönüne alınarak Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının kuruluş ve yayınları hakkında hazırlanan tasarı 13.4.1994** tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilerek kanunlaşmıştır.

Mevcut boşluğu doldurmak, yanlış habercilik ve buna bağlı olarak meydana gelen son kitle olayları nedeniyle Meclisin büyük bir süratle tasarımı kanunlaştırdığı tesbit edilmektedir.

Siyasi partiler arasında uzlaşılmanayan sorunlar Kanunda açık bırakılmıştır.

Belirtelim ki, Kanun, yerleşik hukuk kurallarına uymayan gerek şekil, gerek muhteva açısından bir çok eksiklikleri ihtiva etmesi nedeniyle mevzuattaki mevcut boşlukları dolduramayacaktır.

Temelde amaç özgürlükçü demokratik televizyon ve radyo sistemine ulaşmaktır. Yalnızca özel radyo ve televizyon kuruluşlarına bir sistemde yer vermek, o siyasal sistemi özgürlükçü ve demokratik çoğulcu bir siyasal sistem haline getirmez.

"Hürriyetçi olmayan bir düzenleme ile özel iletişim sistemi oluşturulabilmesi her zaman mümkündür. Bu sebeptendir ki televizyon ve radyo alanının özel teşebbüse bırakılması, yapılan düzenlemenin özgürlükçü olmaması sebebiyle liberal, hürriyetçi bir düzenin varlığı anlamına gelemez.

* I.Ü. S.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü Başkanı

** "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" No.3984, Kabul Tarihi 13.4.1994.

Özgürlükçü, liberal, parlamenter sistemlerde kitle iletişim araçları, demokrasiye sağlıklı işlerlik kazandıran, halkın bilgilmesini sağlayan bir araçtır. Radyo ve televizyon kuruluşları da bir kamu görevi görür. Bu nedenledir ki siyasi iktidar haberin hür dolaşımını sağlamak ve haberin saptırılmasını önlemek durumundadır.

Parlamenter çoğulcu demokratik sistemlerde haberlerin yalnızca dolaşması da yeterli olmayıp, devletin gelişen teknoloji ve ülkelerin Mass Media araçları vasıtasıyla yakınlaşmasından sonra basında olduğu gibi radyo, televizyon alanında da bazı imkanları tanınması gerekmektedir.

Meseleye bu açıdan bakıldığında yasama organının ve özellikle yürütmenin özel radyo ve televizyon kuruluşlarına "özel teşebbüs olarak" bakılmaması, maddi ve teknik zorlukları yenmeleri için onlara yardım etmesi gerekir. Aksi hareket edildiği takdirde kamunun doğru bilgi edinme hakkının zedelenmesi ortaya çıkar.

KANUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Acelecilik ve acemilikle hazırlandığı, kanunlaşma tekniğine uyulmadığı anlaşılan Kanun incelendiğinde bir çok şekil noksanlığı ve muhteva yanlışlığı görülebilmektedir.

1- Kanunun 1. maddesinde "amaç" belirtilmektedir. Bu madde metninde "Kanunun radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ile Radyo Televizyon Üst Kurulunun görev ve yetkilerini belirleyeceği" öngörülmüştür. Ancak, yine bu kanunla düzenlenen "radyo ve televizyon kuruluşları"ndan hiç bahsedilmemiştir.

2- Kanunun 2. maddesinde kanunun "Kapsamı" öngörülmüştür. Ancak, bu kapsam içinde kanunun ratio legis'ine temas edilmeyerek radyo-televizyon yayın düzeninin fonksiyonu ve genel kuralları yer almamıştır. Halbuki bu maddede demokratik çoğulcu parlamenter sistemin işletilmesine yönelik olarak yasal düzenlemenin yapıldığının belirtilmesi gerekir idi. Böylece bu şekilde bir düzenleme yapılmış olması halinde kanunun diğer maddelerinin bu amaca uygun olarak yorumlanması gerekecek idi. Bu hüküm konulmamak suretiyle bağlayıcı yorum kuralları da ortaya çıkmamıştır.

Nitekim 5 Mayıs 1989 tarihli Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen ve kabul edilen sözleşmenin Preambul'ünde radyo-televizyon yayınlarının "çok yönlü haber dolaşımı, halkın bilgi ve kültürel gelişimi, uluslararası

yakınlaşma, demokrasinin ve insan haklarının gelişimi, düşünce açıklama hakkı, toplumların ekonomik ve siyasal gelişimi, halkın bilgilenme halkının gerçekleşmesi açısından önemi vurgulanmakta ve bu amaca uygun olarak yorumlanması gerektiği yer almaktadır.

3- Kanununun 3. maddesinde yer alan "TANIMLAR" konunun düzenlenmesi açısından eksiktir. Tanımlar arasında, yayın teknikleri konusunda bazı hususlar gözardı edilmiş ve belirtilmemiştir; örnek olarak mikro dalga yayın, uydudan yayın, ülke çapında yayın, bölgesel yayın, şifreli yayın gibi hususlardan tanımlar bölümünde bahsedilmemiştir.

Günümüzde hemen her uygar ülkede şifreli kanallar ortaya çıkmıştır. Bu kanallar yayın yaptıkları ülkelerde en fazla izlenen eğlence kanalları arasında yer alır. İzleyici sayısının sınırlı ve kontrollü olması nedeniyle en yeni filmler, ilgi çeken spor karşılaşmaları şifreli kanallar vasıtasıyla yayınlanmaktadır. Şifreli yayınlar yayın sırasında reklam alamazlar. Haber ve diğer güncel olaylara yer vermezler. Bu sebeptendir ki siyasi hiçbir niteliği yoktur. Yalnızca abonelerine karşı yayın yapan ve insanları eğlendirme amacına yönelik kanallardır. Bu nedenledir ki, karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi diğer televizyon kanallarından ayrı ele alınıp, özelliğine uygun olarak ayrı kategori düzenlemeleri gerekir.

Oysa aynı kanununun 17. maddesinde tanımlarda yer almayan ulusal ve bölgesel yayınlardan bahsedilebilmektedir.

Yine 3. maddenin (o) bendinde yayıncının tarifi yapılırken **"özel veya tüzel kişiyi"** şeklindeki ibare kullanılmıştır.

Özel kişilikten ne kastedildiği anlaşılmemektedir. Yerleşik hukuk dilinde "özel kişilik" diye bir kavram yer bulunmamaktadır.

Yine aynı maddenin (s) bendinde telif hakkı sahibi olarak sadece gerçek kişi gösterilmektedir. Oysa ki uygulamada ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda tüzel kişilerin de telif hakkına sahip olabileceği öngörülmüştür. Bu şekilde yapılan bir yanlış düzenleme ile mevcut yasalar arasında çelişkiye sebep verildiği tartışmasızdır.

4- Radyo-televizyon yayınlarının temel ilkelerini gösteren 4. maddede üzülerək tesbit etmiş olduğumuz bir husus yer almaktadır.

Yayın ilkeleri arasında Anayasanın 2. maddesinde yer alan Cumhuriyetin niteliğini belirleyen hükümlere ve bu arada özellikle laikliğe ve Atatürkçülüğe yer vermemek

konusunda büyük bir özen gösterilmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla 4. maddenin (c) bendinde yer alan "Anayasanın genel esasları kısmında yer alan ilkelere ve demokratik kurallara ve kişi haklarına" demek suretiyle konu geçirilmek istenmiştir. Oysa yayın ilkelerinin, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun 5. maddesinde yer alan temel ilkelere uygun bir biçimde yer verilmesi gerekirdi.

4. Maddenin (u) bendinde, "Türk müzik sektörü"nden bahisle telif hakları ve müzik yapımcılarının haklarının tanınması ve ihlal edilmeyeceği belirtilmektedir. Bu ifadenin mefhumu muhalifinden yabancı müzik sektörünün haklarının kabul edilmediği, bu müzik sektörünün haklarının ihlal edilebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu hususun ise eşitlik ve hakkaniyet prensibine uygun olmadığı, ihtilaf doğurabilecek nitelikte bulunduğu tartışmasızdır.

5- Kanununun 5. maddesinin başlığı "KURULUŞ"tur. Maddeye göre radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek amacıyla özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliği niteliğinde **Radyo ve Televizyon Üst Kurulu** kurulmuştur. Burada hukuk tekniği açısından bir yanlışlık mevcuttur. Tüzel kişilik olarak ihdas edilmesi gereken **"Radyo ve Televizyon Kurumu"**dur. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu bu tüzel kişinin bir organı olarak görev görebilir. Dolayısıyla Üst Kurula kamu tüzel kişiliği niteliğini vermek hukuki açıdan hatalıdır.

Radyo ve Televizyon Üst kurulunun kuruluşunu düzenleyen 6. madde Kanununun en fazla eleştirilebilecek yanını oluşturmaktadır. Esvela belirtelim ki maddenin düzenlenmesinde "Üst Kurulun" görevinden çok "teşekküllü ve çalışma şekli" üzerinde durulmuştur. Bunun bir takım siyasi endişeler sonucu yasakoyucu tarafından kanunlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Üst Kurulun karar ve toplantı nisabları, alınacak olan kararları demokratik sisteme uygun olup olmayacağı konusunda tereddütler meydana getirir. Üst Kurulun görevleri ana hatları ile ve genel olarak gösterilmiş, bunun yanında teşkilatlanma biçimi, görevin yerine getirilmesi ile ilgili şekiller gösterilmemiştir. Objektif, bağımsız, eşitlik kuralına uygun bir denetleme, demokratik Haberleşme sistemi varlığı açısından önemlidir. Bu nedenle denetleme şekillerini kanunda tayin edilmesi demokratik açıdan bir zorunluluk teşkil eder. Diğer yandan üst kurulun faaliyetlerinin dahi bağımsız bir makam tarafından gerçekleştirilmesi de düşünülmemiştir.

Üst kurulu teşekkül şekli kuşku verici, demokratik olmayan bir biçimde öngörülmüştür.

Kurul adeta yasama organı hüviyetinde olmakta ve radyo-televizyonun yasamanın altına vermektedir. Bu şekilde bir düşüncenin kuvvetler ayrılığına dayalı demokratik, çoğulcu hukuk sistemi ile bağdaşamayacağı açıktır.

Kanunda gayet karmaşık bir sistem getirilmiştir. Muhalefet partilerine ve iktidar parti ve partilerine, ayrı ayrı aday gösterme ve bu adaylar arasında 5 iktidar partisinin, 4 muhalefet partisinin gösterdiği adaylar arasında Üst Kurul Üyesinin seçileceği belirtilmiştir. Kimin iktidar partisi, kimin muhalefet partisi olacağı hiçbir zaman belli olmadığı gibi bir yasama dönemi içinde muhalefette olan partinin koalisyon yolu ile iktidara gelebileceği de açıktır. Bu halde ise her iktidar değişikliğinde Üst Kurulun üyelerinin de değiştirilmesi gerekir. Hatalı, yerleşik hukuk kurallarına aykırı ve karşılaştırmalı hukukta, hiçbir hukuk sisteminde bulunmayan böyle bir oluşum dünya hukukçuları için ilgi çeken bir odak noktası olacaktır.

Diğer yandan kanunun 8. maddesinin (1) bendi Üst Kurula radyo-televizyon yayınlarının muhteva açısından denetleme yetkisini ve müeyyide uygulamaya karar vermek hakkını da vermektedir. Üst Kurul siyasi parti kontenjanına göre oluşturulmuş, siyasi iktidara "Başbakan"a bağlı bir kuruluş olduğu düşünüldüğünde çok yönlü haberin dolaşımının sınırlanabileceği de akla gelmektedir. Yayınların muhteva açısından denetlenmesi siyasi nitelikte bir çok kararın ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Üst Kurul idari bir organ olup, ceza verme yetkisi bulunamaz.

6-Kanunun 8. maddesinin (b) bendinde yer alan "**zaman paylaşımı**" tabirinin açıklanması gerekmektedir. Bu husus muğlak bir halde anlaşılabilir bir durumdadır.

7- Kanunun 11. maddesinde Üst Kurulun toplantı ve karar nisabı ile ilgili düzenlemeyi getirmiştir. Burada yapılan düzenleme Kanunun diğer maddeleri ile ilgili olarak bir eşitsizliği meydana getirmektedir.

Sözgelimi, kanal tahsisinde karar yeter sayısı üye tam sayısının 2/3 yani 7 olarak gösterilmiştir. Halbuki kapatma gibi çok önemli cezalar içeren konular görüşülürken de aynı karar nisabının kabul edilmesi gerekir idi; Kapatma gibi önemli bir konuda 5 kişinin vereceği karar ile bir radyo-televizyon kurumu kapatılabilecektir. Bu durumda iktidar partisi keyfi olarak bu kurulu kullanabilecektir. Muhalefet temsilcilerinin de oylarının bir önemi olmalıdır. Özellikle 32, 33, 34 ve 35.

maddelerde Üst kurulda yapılacak oylamalarda özel bir nisap aramak daha yerinde olurdu.

8- Madde 12'de Üst Kurulun gelirlerini reklamlardan alacağına dair olan hüküm bir düzenlemedir. Kanununun 11. maddesinde öngörülen "brüt ilan gelirinin % 5 payının Üst Kurula tahsis edilmesi" yerinde değildir.

Dünyanın hiçbir sisteminde brüt gelir üzerinden bir kaynak tahsisi sözkonusu olmamıştır.

Brüt reklam gelirlerinin % 5 payı kısa bir süre sonra büyük sayılara ulaşacaktır. Bu nedenle % 5 payın ödeme yükümlülüğü yayınlar açısından bir mali sınır getirecektir. Böylece sosyal devlette, devletin radyo-televizyonu destekleyeceği yerine radyo-televizyon kuruluşlarını kamu tüzel kişiliğini desteklemesi gibi değişik bir şekil ortaya çıkacaktır.

Bunun yanında reklam gelirlerinin %5'nin ödenmemesi halinde yayınların durdurulması cezası hakkaniyet ile bağdaşmayan çok ağır sonuçlar doğurabilecek bir ceza türü olarak görülmelidir. Belirtmek gerekir ki, kısa bir süre içinde bu kanuna göre faaliyet gösterecek Radyo-Televizyon Üst Kurulu dünyanın en zengin kamu tüzel kişisi sıfatına sahip olabilecektir.

9- Madde 14'de hükümet ile Üst Kurul ilişkilerinin Başbakan tarafından yürütüleceğine ilişkin bir hüküm yer almıştır. Bu ilişkinin **idari bağlılık** ya da **idari vesayet** ilişkisi olup olmadığı belirlenmemiştir. Bu nedenle Üst Kurul özerk niteliğini kaybetmiştir.

Hükümetin Üst Kurul ile ilişkilerinin Başbakan ile yürütülmesi ibaresi Üst Kurulun Başbakan'a bağlı çalışacağını belgelemektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde yer alan -Yargı ve yasama hariç- tüm kurumlar zaten Başbakan istediği zaman ona bilgi ve brifing verirler. Bu ibarenin pek bir gereği yoktur.

10- Kanununun 17. maddesinde Üst Kurul tarafından kanal tahsis edilmesi hali düzenlenmektedir. Burada zorunlu olarak Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna mevcut bandların mevcut bantların 1/4'nin tahsis edileceği, ancak kanal sayısının 3'den frekans sayısının da 4'den az olamayacağına dair bir hüküm getirilmiştir.

Hızla değişen teknoloji kanun yapımında teknik ile ilgili konuların bir şekilde düzenlenmesine mani olmaktadır. Bu nedenle teknik konulardan oluşan kanal ve frekans bandı tahsisi, yayın süresi ile ilgili hususların, değişmesi çok güç olan kanun hükümleri ile düzenlenmesi ileride bir takım zorluklara sebebiyet vereceği açıktır. Bilindiği gibi kanun yapma prosedürünün yavaş

işlemesi karşısında tekniğin zorunlu kıldığı değişiklikleri yapmak ve bunları kanun maddesi haline getirmek oldukça uzun bir süre almaktadır.

Bu nedenledir ki, Kanunun 17. maddesinde yer alan kanal ve frekans bandı tahsisine dair hükmün, yine 18. maddesinde yer alan yayınların kapsadığı alanın ve 19. maddedeki reklamların yayın içindeki oranı gibi konuların yasa hükmü olmaktan çıkartılıp Üst Kurulun görevi içine bırakılması gerekir. Böylece Üst Kurul teknik gelişmeye uygun olarak kısa süre içinde gerekli değişiklikleri yaparak düzenlemeyi güncel hale getirebilecektir.

Bu sebeplerle kanunun 17. maddesinde yer alan TRT'ye tahsis edilen kanal sayısını kesin bir şekilde tesbit eden hükmün maddeden çıkartılmasını, keza 18. maddede yer alan ve kesin olarak bir yüzde öngören, %70 sözcüğünün yeniden ele alınarak böyle bir kısıtlamanın kaldırılması ve bu konuda düzenleme yetkisinin Üst Kurula bırakılması icap etmektedir.

Diğer yandan aynı maddede belirtilen kanal tahsisi süresinin 5 yılı aşmaması bir çok sıkıntılar getirecektir. En azından 5 yıllık tahsis döneminde kurallara uyan kuruluşlara öncelik hakkı tanınması daha doğru olur kanaatindeyiz.

11- Kanunun 25. maddesi radyo-televizyon yayınlarının Başbakan tarafından durdurulabileceği imkanını getirmektedir. Her ne kadar bu yetkinin kullanılabilmesi "milli güvenliğin gerekli kılması" şartına bağlanmış ise de, bu kavramlar tam olarak tanımlanmayan kavramlardır. Bu açıdan her yayının yasaklanması imkanı ortaya çıkmaktadır. Bu yetki "sansür yetkisi"dir; ve maddenin 1. fıkrasında yer alan hüküm ile zıttır.

Nasıl ki, basının hür olduğu Anayasa'da öngörülmekte ve yayının Başbakan veya onun görevlendireceği bir bakan tarafından idari işlem ile durdurulması mümkün değil ise, bir televizyon ya da radyo yayınının ihtimale dayanarak hakim kararı olmaksızın Başbakan'ın emri ile kapatılması yanlış, demokratik kurallara aykırı, insan haklarına ters düşen bir düzenlemedir.

Burada kanunun 33. maddesi Üst Kurula radyo ve televizyon yayınlarının, yayın ilke ve esaslarına aykırılığını saptadığı hallerde iznin iptali yaptırımını uygulamak yetkisi tanınmıştır. Üst Kurulun, radyo-televizyon yayınlarının mahtevasını denetlemek yetkisine sahip olması ve bir yargı kararı olmaksızın yayın hakkını iptal etmek açıkça sansür yetkisinin kullanılmasını anlamındadır. Böyle bir kuralı

ihtiva eden, kanunun demokratik olduğu söylenemez.

12- Kanunun 28. maddesinin son fıkrasında yer alan hüküm bütün yerleşik hukuk kurallarına, uygulamaya ve öğretilerdeki görüşlere tamamen aykırı bir düzenleme getirmiştir.

Bu maddede öngörülen tazminat miktarının en az 100.000.000.-TL olması bunun tazminat değil, ceza olduğunu gösterir. Yargıda, olayın gerektirdiği oranlarda tazminata hükmedilirken, burada amaç tazminat olmaktan çıkmış ve ceza olmuştur.

13- Kanunun 29. maddesinde özel radyo ve televizyon kuruluşlarının düzenlenmesi ele alınmıştır. Madde haklı olarak televizyon şirketlerinin belli ellerde toplanmasının ve özellikle haber aracılığı ile kamu oyu oluşturulmasını, kamu oyu etkilemesini önlemek istemiştir. Böylece Türk siyasal ve sosyal hayatı üzerinde Anayasa'da yer alan yasama, yürütme ve yargı gücünden başka bir gücün oluşmasına izin verilmek istenmemiştir.

29. Maddede özel radyo ve televizyon kuruluşlarının hukuki oluşumu belirtilmektedir. Buna göre; kanunda özel televizyon-radyo kuruluşu anonim şirket olarak kurulacağı yer almaktadır. Ayrıca Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulacak şirketlerin önceden Üst Kuruldan onay almasına tabi tutulmaktadır. Bu hüküm adeta özel radyo-televizyon kuruluşunun izin koşuluna bağlamaktadır. "Onay" sözcüğü "izin" anlamındadır. Halbuki burada sözkonusu olan belli şartları sağlayan kişiye ruhsat vermesi icab eder. Bu nedenledir ki objektif esaslara dayanan ruhsat verilip verilmemesi husununa karşı yargı yolu açık tutulmalıdır.

Maddede en fazla % 20 oranında "hissedar" olunacağına ilişkin sınırlama kuruluşun çalışmalarını zorlaştıracaktır. Önemli olan bir kişinin tek başına çoğunluğu sağlaması, kuruluşu, hakim olmasına engellenmesidir. Bu nedenledir ki, hisse oranının yükseltilmesi görüşümüze uygundur.

Yine Kanunun 29. maddesinde yer alan "1 ile 3. dereceye kadar (dahil) kan ve sihrî hisimler, aynı zamanda hisse sahibi olamazlar" hükmü bize göre yeterli ve yerinde bir düzenleme değildir. Böylece adeta bazı kimselerin cezalandırılmak istenmiş olduğu görülmektedir. Kanunun eksik olan bir noktası da mali kaynak denetiminin eksikliğidir.

Yine aynı maddede radyo-televizyon işletmelerinde % 10'dan fazla hissesi olanların devlet veya diğer kamu tüzel kişileriyle ve bunların yaptıkları yatırımlarla ilgili olan teşebbüs ve ortaklıklarda taahhüt işine

giremeyecekleri ve Borsada oynayamayacakları konusudur. Eğer radyo ve televizyon işletmesi ticari bir kuruluş ise, bu kuruluşta % 10'dan fazla hissesi olan bir kişi veya yakınları Borsada oynayamamaları mantığa garip gelmekte, devletçi ve tutucu bir görüşün sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Bu gibi hükümlerin yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan televizyon kuruluşlarının yayınlarının devam edeceği gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Maddede özel radyo-televizyon kuruluşları düzenlenirken radyo ya da televizyon yayını yapacak kuruluşlar aynı düzenlemeye tabi tutulmuş ve belli şekillerde anonim şirket olarak kurulmaları öngörülmüştür. Dolayısıyla farklı yayınlar ve kanallar hakkında değişik düzenleme yapılmamıştır. Kablolu TV ile ülke çapında kendine tahsil edilen kanalda yayın yapan bir kuruluşu bir tutmak doğru olmasa gerektir.

29. Maddede ayrıca radyo-televizyon anonim şirketlerinin hisse senedlerinin halka arzı için Sermaye Piyasası Kurulu'ndan izin alınması öngörülmüştür. Bu düzenleme yanlıştır. Zira 2499 sayılı Sermaye Piyasaları Kanunu değiştirilmiş, "izin alma" keyfiyeti kaldırılmış, onun yerine "kayıt yapmak" yükümlülüğünü getirmiştir. Bu açıdan kanun yapıcının diğer kanunda yapılan değişikliği bilmediği, bu nedenle teknik bir hataya düştüğü tesbit edilmektedir.

Maddede ayrıca "aynı şirket ancak bir radyo ve bir televizyon kurulabilir" hükmüne de yer verilmiştir.

Bu hüküm, şifreli yayın yapan televizyon kanalları açısından bakıldığında çok ağır sonuçlar doğurabilmektedir.

Bilindiği gibi şifreli kanallar ile yapılan yayınlarda amaç eğlence ve spor olmaktadır. Şifreli kanallarla yapılan yayın şifre çözücü olarak belli bir ücret karşılığında abone sözleşmesi imzalamış izleyicilere hitap etmektedir.

Diğer yandan şifreli yayın, normal televizyon yayınından tamamen farklı olarak, eğlence ve spora yönelik bir yayın hizmetinin geniş kitlelere ucuz bir şekilde ulaştırılmasını da mümkün kılacaktır.

Şifreli yayın özellikle sinemaseverlere, sinema salonu olmayan kırsal alanlarda oturanlara hitap etmesi nedeniyle ayrı bir özellik de taşıyacaktır.

Bu sebeplerle şifreli yayın yapan kuruluşların 29. maddenin 3. fıkrasında yer alan kesin düzenlemenin dışında tutmak, bu konuda bir

istisna hükmü getirmenin yerinde olacağı görüşündeyiz.

14- Kanununun 30. maddesi Radyo-Televizyon Üst Kurulunda özel radyo ve televizyon kuruluşlarının idari işlerini düzenleme yetkisini vermektedir. Bu yetkinin sebebi anlaşılamamaktadır. Hürriyetçi açıdan meseleye bakıldığında idari işlere müdahale etme hakkına haiz olan Üst Kurumun bu yetkisinin sınırsız olduğu anlaşılmakta, hürriyetçi, haber dolaşımını, sağlayıcı bir kuruluş yerine Üst Kurulun dolayısıyla yürütmenin emrinde ona uygun davranan "evet efendim"ci bir Mass Media kuruluşunun düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Böylesine bir yetkinin hürriyetçi olamayacağı tartışmasızdır.

15- Kanununun 31. maddesinin matlabı "sorumluluk" olarak belirtilmiştir. Ancak metine baktığımızda sorumluluk ile ilgili herhangi bir hususun düzenlenmemiş olduğu görülmektedir. Bu kanun yapma tekniği bakımından büyük bir yanlış ve laubaliliktir. Gerçekte sorumluluk matlabı altında ceza ve hukuk sorumluluğunun düzenlenmesi gerekir.

Nitekim, Kanununun incelendiğinde radyo-televizyon yayınları ile işlenebilecek hukuka aykırı eylemlerden doğan hukuk ve ceza sorumluluğuna ilişkin düzenleme yoktur. Kuşkusuz bu durumda mevcut genel hükümler uygulanacaktır. Malumlarıdır ki, birden fazla kimsenin iştiraki ile gerçekleşen yayın eylemi açısından, yayın eylemine genel hükümlerin uygulanması suretiyle hukuki ve cezai sorumluluğu tesbit etmek adeta mümkün değildir. Kanun, bu şekli ile uygulamaya girmesi halinde radyo-televizyon yayınlarından dolayı sorumlu kimseleri bulabilmek büyük bir sorun olarak kalacaktır.

Bu itibarla Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun 28.maddesinde yer alan sorumluluk sisteminin kanuna alınması gerekir.

Kanununun 31. maddesini bugünkü haline baktığımızda yayınlarında yer alacak olan hususları yani "Türk Halk ve Türk Sanat Müziği Programları"na koymak zorunda olduğu tesbit edilmektedir. Bu madde ile getirilen zorunluluk radyo-televizyon kuruluşlarına neyi yapmalarını değil neyi yapmaları gerektiğini söylemektedir. Halbuki teknik olarak neyin yapılacağı değil, neyin yapılmaması gerektiği belirtilmelidir. Bir an için maddede yer alan Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği yanında neden Türk Pop Müziğinin bulunmadığı sorusu akla gelmektedir. Böyle bir düzenleme hukuk mantığına, uygulamaya tamamen ters, eşitlik kurallarına da aykırıdır.

16- Kanununun 34. maddesinin matlabı "cezalar ve müsadere" sözcüklerini taşımaktadır. Burada özel bir suç türü öngörülmüş, hukuka aykırı olarak yayın yapan kişi veya kuruluşların "**sahip ve yöneticilerine**" 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası, 100.000.000.- TL'den 10 Milyar Türk Lirasına kadar para cezası ve ayrıca TCK'nun 36. maddesine göre de tüm yayın cihazlarının müsadere edileceği de zikredilmiştir.

Bu hüküm demokratik hukuk sistemine aykırıdır. Anayasa'nın 30. maddesi, "kanuna uygun şekilde kurulan basınevî ve eklentilerinin ... suç aleti olduğu gerekçesi ile zapt ve müsadere edilemeyeceğini" öngörmüştür. Kanunda ise aynı görevi gören bir kuruluşun tüm yayın cihazlarının müsadere edileceği hükmü getirilmiş bulunmaktadır. Bu haberleşme özgürlüğünü tamamen ortadan kaldıran bir hükümdür.

Sözkonusu maddede Ceza Hukuku açısından baktığımızda, maddede yer alan suçun faillerini kuruluşların **sahip ve yöneticileri** olduğu belirtilmektedir. Sahip ve yönetici kavramı açıklamaya gerekli bir konudur. Sözgelimi, halka açılmış bir anonim şirketin sahibi kimler olacaktır? Kanunda "ve" bağcığı kullandığına göre bu suçun failinin hem sahip, hem de yönetici olması mı aranacaktır?

Diğer yandan Kanunda öngörülen para cezası Türk Ceza Sistemine tamamen ters düşen, onu yıkan bir sonuç da doğurmaktadır.

17. 34. maddenin 2. fıkrasında yayın bantlarının bir yıl süre ile muhafaza edilmesi ve bu süre içinde bantların Savcılık'ça istenmesine rağmen teslim edilmediği hallerde yayın kuruluşunun sahip veya yöneticilerinin 1 yıldan 5 yıla kadar ağır hapis ve 100 Milyon Türk Lirasından 1 Milyar Türk Lirasına kadar ağır para cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür. Aynı maddenin 1 ve 2. bendlerinde yer alan iki suçtan 1. maddedeki suçun daha ağır nitelikte olmasına rağmen 6 aydan başlayan 2 yıla kadar süren bir hapis cezasını öngörmesine rağmen, 2. fıkrasında yayın bantlarını 1 yıl süre muhafaza etmeyenlere 1 yıldan başlayarak 5 yıla kadar ağır hapis cezası öngörülmesi Ceza Hukuku prensiblerine aykırılık teşkil eder. Bilindiği gibi eylemlerin ağırlığına göre ceza tayini gerekir. Birisinde **hapis cezası**, diğerinde **ağır hapis cezası** sözkonusudur. Yine 1. fıkradaki suç karşılıklı 10 Milyar Türk Lirasına kadar **para cezası**, 2. fıkradaki suç karşılıklı 1 Milyar Türk Lirasına kadar **ağır para cezası** öngörülmüştür.

Bu, garip hususların takdirini öğretmeye, uygulamaya ve bu kanunu inceleyecek olan kişilere bırakmak ve daha fazla bir şey söylememek gerektiği kanaatindeyiz.

18- Kanununun 35. maddesinde yer alan hüküm özel radyo-televizyonlar ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu arasındaki eşitliği bozan ve ayırım yapan bir niteliktedir. Kuşkusuz bu ayırım Anayasa'nın 10. maddesindeki "eşitlik" hükmüne açık ve seçik bir şekilde aykırıdır. Nitekim, maddede Kanun tarafından tesbit edilen yayın ilke ve esaslarını Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından ihlal edilmesi halinde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel müdürü ve Yönetim Kurulunun görevden alınacağı öngörülmüştür. Oysa özel radyo ve televizyonların aynı ihlalleri yapması halinde yayın izinlerinin iptal edilmesi ve çok ağır cezalarla cezalandırılmaları öngörülmüştür.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi Kanunun genel bir değerlendirilmesini yaptığımızda, özgür ve doğru haber dolaşımının sağlanması bakımından ve özel radyo ve televizyonunun kurulması ile ortaya çıkabilecek bir çok sorunun çözümlenmediği gözlenmektedir. Kanun koyucu, sorunların çözümlenmesini yapılacak yönetmeliklere bırakılmakta adeta üst kurul'dan medet ummaktadır. Kanuna göre Radyo Televizyon Üst Kurulu bu yönetmelikleri yapmakla görevlendirilmiştir. Üst Kurulun oluşumu gözönüne alındığında siyasi iktidarın bu yönetmelikler üzerinde etkili olacağı ve özel radyo-televizyon kuruluşları üzerinde ağırlığını hissettireceği anlaşılmaktadır. Bu itibarla Üst Kurul Kanunda yönetmelik çıkartma yetkisinin tanıdığı maddelerde, yönetmelik yapılırken uyulması gerekli şartlar gösterilmemiştir. Bunun yapılmamış olması çağdaş, demokratik, çoğulcu bir kitle iletişim düzeninin kurulabilmesini zorlaştırabilmektedir.

Ek:

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KANUN

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

Kanun No: 3984

Kabul Tarihi: 13.4.1994

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1- Bu Kanunun amacı, radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesine ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2- Bu Kanun, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalga ve diğer yollarla yurt içine ve dışına yapılan radyo ve televizyon yayınları ile ilgili hususları kapsar.

Tanımlar

MADDE 3- Bu Kanunun uygulanmasında geçen deyimlerdir;

- Üst Kurul: Radyo ve Televizyon Üst Kurulunu,
- Radyo Yayını: Elektromanyetik dalgalar ve diğer yollarla halkın doğrudan alması maksadıyla yapılan ses yayınlarını,
- Televizyon yayını: Elektromanyetik dalgalar ve diğer yollarla doğrudan alması maksadıyla yapılan, hareketli veya sabit resimlerin sesli veya sessiz kâhçı olmayan yayını,

d) Elektromanyetik dalga: Boşlukta veya kabin, cam iletken ve benzeri bir fiziki ortamda ışık hızı ile yayılan, suni olarak üretilmiş elektrik ve manyetik özellikleri olan dalgayı,

e) Kanal: Televizyon yayını yapmak üzere bir televizyon vericisinin işgal edeceği frekans alanını,

f) Frekans bandı: Radyo yayını yapacak olan bir radyo vericisinin işgal edeceği frekans alanını,

g) Radyo ve televizyon vericisi: Radyo ve televizyon yayınının doğrudan izlenebilmesine imkan veren yer veya uzaydaki, hareketli veya sabit her türlü verici, aktarıcı, yansıtma ve güçlendirici cihaz ve sistemleri,

h) Kablo radyo ve televizyon: Radyo ve televizyon yayınının kablo, cam iletken ve benzeri bir fiziki ortam üzerinden halkın alınması maksadıyla abonelere ulaştırıldığı yayın türünü,

i) Kapalı devre televizyon sistemi: Genel televizyon yayını dışında eğitim, öğretim, güvenlik ve turizm gibi belirli amaçlar için bir bina dahilinde veya birbiri ile ilişkili binalar grubunda kullanılan kablolu televizyonu,

j) Radyo alıcısı: Radyo yayınılarını almaya veya alıp kaydetmeye ve dinlemeye yarayan cihazları,

k) Televizyon alıcısı: Televizyon yayınılarını almaya ve seyrettirmeye yarayan cihazları,

l) Ek yayın hizmetleri: Televizyon yayınılarında, tahsis edilen kanal içinde kalmakla birlikte kullanılan bölümler üzerinden; radyo yayınılarında ise tahsis edilen kanal içinde ek taşıyıcılar aracılığıyla, televizyon ve radyo program yayınıyla birlikte yapılan, radyo veri sistemi, veri yayıncılığı, teleteks ve benzeri bağımsız hizmetleri,

m) Uydü yayını: Yayınlanmak üzere üretilen radyo ve televizyon programlarının yetkili yayıncı veya hizmeti temin edecek kişi veya kuruluş tarafından şifreli veya şifresiz olarak uzayda sinyal iletebilen herhangi bir araç vasıtasıyla yapılan ilk yayını,

n) Yeniden iletim: Yetkili yayın kuruluşu tarafından halkın izlenmesi amacıyla, kullanılan teknik araç ne olursa olsun, yayınlanan radyo ve televizyon program hizmetlerinin değişiklik yapılmaksızın bütünüdür veya bir bölümünün alınmasını ve aynı anda veya daha sonra iletilmesini,

o) Yayıncı: Kamu tarafından izlenmesi için televizyon programı hizmetleri tertip eden ve ileten veya değişiklik yapılmadan ve tam olarak bir üçüncü tarafa iletilmesini sağlayan özel veya tüzel kişiyi,

p) Program hizmeti: Yukarıdaki bentte belirli alanlarda belirli bir yayıncı tarafından sağlanan ve tek bir hizmet içindeki tüm unsurları,

r) Reklam: Bir ürün veya hizmetin satılmasını, satın alınmasını veya kiralatılmasını sağlamaya; bir davayı veya fikri yaymaya veya reklamcının istediği başka etkileri oluşturmaya matuf, ücret karşılığı veya benzeri bir mülahazayla reklamcıya iletim zamanında tahsis edilen kamuya yönelik duyuruları,

s) Telif hakkı sahibi: Yazar, besteci, düzenlemeci gibi düşünsel alanda eser yaratan gerçek kişiyi,

t) Yorumcu sanatçı: Bir sanat eserini, telif hakkı sahibinden aldığı iznine yorumlayan sanatçıyı,

u) Müzik yapımcısı: kaset ve kompakt dist gibi ses taşıyıcıları üzerine kaydedebilen müzik yapımlarını üreten, meydana getiren gerçek ve tüzel kişileri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM Yayın İlkeleri

Yayın İlkeleri

MADDE 4- Radyo ve televizyon yayını kamu hizmeti anlayışı içerisinde aşağıdaki ilkelere uygun olarak yapılır:

a) Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne,

b) Toplumun milli ve manevi değerlerine,

c) Anayasanın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurallara ve kişi haklarına,

d) Genel ahlak, toplum huzur ve Türk aile yapısına,

e) Anlatım özgürlüğüne, iletişim ve yayında çoğulculuk esasına,

f) İnsanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiç bir şekilde kınanmasını ilkesine,

g) Toplumda şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumdaki nefret duygularını yayınlara imkan verilmemesi ilkesine,

Ayrılmamak:

h) Türk milli eğitiminin genel amaçlarına, temel ilkelerine ve milli kültürün geliştirilmesi ilkesine,

i) Yayınlarda adalet ve tarafsızlığa, yasalara saygılı olma esasına,

j) Kişi ya da kuruluşlarca sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliği yayın yasaklarına,

k) Özel amaç ve çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açıcı yayın yapılmaması esasına,

l) Haber ve olayların çabuk ve doğru bir şekilde sunulması ilkesine,

m) Çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek yayın yapılmaması esasına,

n) Aksli, yargı kararlarıyla kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu olarak ilan edilemeyeceği ilkesine,

o) Kişi ya da kuruluşların cevap ve tezkip haklarına saygılı olunması ilkesine,

p) Haberlere, spor programlarına ve reklamlara ayrılmış zamanlar hariç olmak üzere, yayıncıların, yayın zamanlarının en az yarısını yerli yapımlara ayrılmasını sağlamak, bu oranı, seyircilerin taleplerini göz önüne alarak ve yayıncının haber verme, eğitim, kültür ve eğlendirme sorumluluklarını dikkate alarak, yayıncıların ve süreleri ile asgari niteliklerini de öngörmek suretiyle, aşamalı bir biçimde gerçekleştirilmeleri hususlarına,

r) Bilgi iletişim telefonları yoluyla yarışma ve benzeri yöntemlere başvurulmaması ve bunların sonucunda dinleyici veya seyircilere ikramiye vermemek veya ikramiye verilmesine aracılık yapmaması,

s) Demokratik kurallar çerçevesinde, kamunun siyaset, eğitim ve kültürel alanlardaki beklentilerine cevap verecek şekilde, demokratik gruplar ve siyasi partiler arasında fırsat eşitliğinin sağlanması esasına,

t) Radyo ve televizyon yayınılarının Türkçe yapılması, ancak, evrensel kültür ve bilim eserlerinin oluşmasına katkıları olan yabancı dillerin öğretilmesi veya bu dillerde haber iletilmesi amacıyla bu dillerin kullanılabilmesi,

Türkçeyi aşırılığa kaçmadan, özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanmak; milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak çağdaş eğitim ve bilim dili halinde gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamak esasına,

u) Türk müzik sektörünün gelişimine katkıda bulunmak ilkesinden hareketle, müzik yapımcıları ve telif hakkı sahiplerinin haklarını tanımak ve ihlal etmemek esasına, Uygun olarak yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Kuruluş

MADDE 5- Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek amacıyla, özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliği niteliğinde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kurulmuştur.

Seçimi, Görev Süresi

MADDE 6- Üst Kurul, basın, yayın, iletişim ve teknoloji, kültür, din, eğitim, hukuk alanlarında birikimi olanlardan ve yükseköğretim görmüş, Devlet memuru olma niteliğine sahip, beş iktidar partisi veya partilerinin, döndü muhalefet partilerinin göstereceği adaylar arasında Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen dokuz üyeden oluşur.

Seçim için, iktidar partisi veya partileri on, muhalefet partileri sekiz aday gösterirler. Adayların belirlenmesinde, siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanındaki temsil oranları esas alınır. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak seçimlerde kime oy kullanılacağına dair görüşme yapılmaz ve karar alınmaz.

Adaylar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Resmi Gazetede ilan edilir.

İhtidarı en geç on gün sonra gizli oyla seçim yapılır. İktidar ve muhalefet partileri tarafından gösterilen adaylar için ayrı ayrı listeler halinde, birleşik oy pusulası düzenlenir. Adayların adlarının karşısındaki özel yer işaretlenmek suretiyle oy kullanılır. İktidar ve muhalefet kontenjanlarından Üst Kurula seçilecek üyelerin tamsayısından az veya fazla verilen oylar geçersiz sayılır.

Seçimde, iktidar partisi veya partileri kontenjanından en çok oyu alan beş aday ile muhalefet partileri kontenjanından en çok oyu alan dört aday seçilmiş olur. Seçim sonucu Resmi Gazetede yayımlanır.

Üst Kurul Üyelerinin görev süresi altı yıldır. Üyelerin üçte biri iki yılda bir yenilenir. Üyeliklerde herhangi bir sebeple boşalma olursa, Türkiye Büyük Millet Meclisi, boşalma tarihinden veya boşalma tarihinde tatilde ise tatilin bitiminden başlayarak bir ay içinde yeni üyeleri seçer. Boşalan üyelik, hangi kontenjandan olmuşsa, yeni üyenin seçimi de o kontenjandan ve iki kati aday arasından yapılır.

İktidar partileri kontenjanından bir üyelik boşalması halinde seçim, iktidar ortağı büyük partinin göstereceği bir aday ile iktidar ortağı diğer partilerin kendi aralarında ad çekmeyle tesbit edebilecekleri bir aday arasında yapılır.

Muhalefet partileri kontenjanından bir üyelik boşalması halinde de seçim, anamuhalefet göstereceği bir aday ile diğer muhalefet partilerin kendi aralarında ad çekmeyle tesbit edebilecekleri bir aday arasında yapılır.

İktidar ve muhalefet partilerinin kontenjanından birden fazla üyelik boşalması halinde siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanındaki temsil oranları esas alınır.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Boşalan yeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

Televizyon Kurumu eliyle kullanılan kanal ve frekans bandları dışında kalanların en az % 50'sinin zaman paylaşımı ve bölgesel dengelere uygun biçimde kullanımını gözeterek kanal ve frekans bandları tahsis etmek,

c) Radyo ve televizyon kuruluşlarına, ulusal, bölgesel ve yerel yayınları için ulusal kanal ve frekans bandı planlamalarına uygun olarak tahsis edilen yayın alanlarını kapsayacak verici tesisleri kurma ve işletme iznini 5.4.1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz Kanunu hükümlerine uygun olarak vermek ve tesisin bu Kanun hükümlerine ve tesis şartlarına uygunluğunu denetlemek,

d) Bu Kanun hükümlerine uygun olarak radyo ve televizyon kuruluşlarının ulusal ve yerel yayınlarına imkan verecek, ulusal kanal ve frekans bendi planında öngörülen radyo ve televizyon vericileri ile sabit veya hareketli yayın yerleri arasında mevcut telekomünikasyon şebekesi yanında, aydu aracı ile bağlantı kurabilmeleri amacıyla ve öngörülen amaçlar için kullanılmasını kaydıyla uç linkleri kurabilmeleri için 5.4.1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz Kanunu hükümlerine uygun şekilde telekomünikasyon tesisleri kurma ve işletme izni vermek ve tesislerin bu Kanunda öngörülen izin esaslarına uygun olarak işletilmesini denetlemek,

e) Zaman paylaşımı program kanallarının tahsisinde bölgesel dengeleri gözeterek, kuruluşları ülkenin değişik bölgelerinde yayın yapmaya teşvik etmek,

f) Yurt içinde yayın yapacak kamu ve özel radyo-televizyon kuruluşlarının yayın izni ve lisans talebinde bulunabilmek için yerlerine getirmeleri gerekli şartları ve standartları Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ilkeleri göz önünde bulundurulmuş tesbit etmek ve kamuoyuna duyurmak,

g) Kanal ve frekans bandı tahsisine gerekli şartları ve tahsis hakkı alanların yayına geçme süresini ve radyo televizyon istasyonu kuranların ödeyecekleri yayın izni ve lisans ücretlerini ilgili yönetmeliklerle belirlemek,

h) Radyo-televizyon yayınlarını izleme sistemleri kurarak, yayınların 3 üncü maddeye ve bu alanda Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalara uygunluğu açısından denetlenmesini yapmak,

i) Yayın kuruluşlarının, bu kanun hükümlerine aykırı yayın yapması ve tahsis şartlarına uymaması halinde, gerekli müeyyideleri uygulamaya karar vermek,

j) Yurt içinde, yayınların ulaşmadığı yerlerine, yerel imkanlarla radyo ve televizyon vericisi kurulmasına izin vermek,

k) Uydu adacılığı ile yurt içinden veya yurt içine yapılacak yayınların ulusal ve uluslararası ilke ve esaslara uygunluğunu gözetmek, bu amaçla diğer ülkelerdeki yetkili kuruluşlarla işbirliği yapmak,

l) Şifreli yayınlarla kablolu radyo ve televizyon tesis ve yayınları ile ilgili kuralları bu kanundaki ilkeler çerçevesinde ve Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kablolu radyo ve televizyon tesislerini atıl bırakmayı gözeterek belirlemek,

m) Radyo ve televizyon yayınları ile ilgili olarak kamuoyunda doğan tapki, beğeni ve hassasiyetleri sürekli olarak izlemek ve gerekli yönlendirmelerde bulunmak amacıyla gerekli kamuoyu araştırmalarını yapmak ve yaptırmak,

n) Telsiz Genel Müdürlüğü'nün görevleri saklı kalmak kaydıyla, radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili olan milletlerarası hukuk tüzelkişiliğine sahip kuruluşlar nezdinde Devlet'i, Dışişleri Bakanlığının görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, temsil etmek; radyo ve televizyon kuruluşlarının doğrudan üyesi bulundukları hariç olmak üzere, radyo ve televizyon yayıncılığı alanında faaliyet gösterip milletlerarası hukuk tüzelkişiliğine sahip olmayan uluslararası kuruluşlarda temsil görevini yerine getirmek ve bu bent gereğince belirlenen belgelerle usulüne göre imza koymak,

o) Radyo ve televizyon konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla periyodik istişarelerde bulunarak, kamuoyu eğilimlerini değerlendirmek,

p) Bu Kanun ve Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ilkelerine uygun biçimde çalışma ve faaliyetleri ile ilgili yönetmelik ve diğer düzenlemeleri hazırlamak.

Üst Kurul Üyeliği ile Bağdaşmayan Haller

MADDE 9- Üst Kurul üyeleri ile 3. dereceye kadar (dahil) kan ve sınıri bısımları, özel radyo ve televizyon şirketlerinde, bu şirketlerle doğrudan veya dolaylı ortaklık bağı bulunan şirketlerde ortak ya da yönetici olamazlar; Üst Kurul üyeliği süresince risme veya özel başkaca hiçbir görev alamazlar, özel veya kamu yayın kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren konularda doğrudan doğruya veya dolayısıyla taraf olamaz ve bu konularda hiçbir menfaat sağlayamazlar, aksine davranışlar görevlerinden çekilmiş sayılırlar.

Bu husus Üst Kurul tarafından resen veya yapılacak müracaatın değerlendirilmesi sonunda karara bağlanır.

Üst Kurul Üyelerinin Teminat ve Mali Hakları

MADDE 10- Üst Kurul üyelerine görevleri süresince, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ek ve değişikliklerine göre en yüksek Devlet memurunun almakta olduğu aylık (ek gösterge dahil), sosyal yardımlar ile zam ve tazminatlar ödenir.

Kamu görevlileri, seçildikleri görev süresince kurumlarından ücretsiz iznini sayılırlar. Ancak, bu görevde geçecek süre, mesleklerinde geçmiş ve mümtazen terfi etmiş sayılırlar.

Üst Kurul üyeliğine seçilenlerin, seçilmeden önce tabi oldukları sosyal güvenlik kuruluşları ile ilişkileri devam eder. Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşları ile ilgili olmayanlar, istekleri halinde Sosyal Sigortalar Kurumu ile

ilişkilendirilir. Emekli olanların ise emekli aylıklarına ödenmesine devam olunur.

Üst Kurul üyeleri, seçildikleri görev süresince, Kurul'daki görevlerinden ve seçilerek geldikleri görevlerinden alınmazlar.

Üst Kurul üyeleri Türk Ceza Kanunu uygulaması bakımından Devlet memuru sayılırlar.

Üst Kurul üyeleri, her yıl Türkiye Büyük Millet meclisi başkanlığına mal bildiriminde bulunurlar.

Toplantı ve Karar Yeter Sayısı

MADDE 11- Üst Kurul en az yedi kişi ile toplanır. Karar yeter sayısı beştir. Ancak, kanal tahsisinde karar yeter sayısı üye tamsayısının üçte ikisidir.

Sürekli çalışan Üst Kurul, haftada en az bir defa toplanır.

Mali Kaynaklar ve Bütçe

MADDE 12- Üst Kurul'un gelirleri, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve tüm radyo televizyon kuruluşlarında elde edilen brüt reklam gelirlerinden kesilecek % 5 pay ile bu Kanun gereğince alınan yayın izni ve lisans ücretleri ile gerektiğince Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin transfer tebedinde yer alan ödenekten oluşur.

Üst Kurul her yıl için yapacağı işlerin programına ve masraflarına karşılık olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinden verilmesi gereken ödenek tutarını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar.

Üst Kurul'un bütçesi ve kadro cetvelleri Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi ile birlikte Pa'n ve Bütçe Komisyonunda incelenir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülerek karara bağlanır.

Reklam Gelirlerinin Ödenmesi

MADDE 13- Reklam gelirlerinden doğan paylar elde edildikleri ayı takip eden ay içinde Üst Kurula ödemir. Ödemede bulunmayanlara ihtarda bulunulur. İhtar yazısından sonra yedi gün içinde de ödeme yapılmazsa yayın durdurulur.

Reklam gelirlerinin tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Hükümet ile İlişkiler

MADDE 14- Hükümetin Üst Kurul ile ilişkileri Başbakan tarafından yürütülür.

Üst Kurul Personeli

MADDE 15- Üst Kurul, kanunun kendisine verdiği görevleri yerine getirmek maksadı ile yeterli sayıda ve vasıfta personelden teşkilatını oluşturur.

Teşkilat personelinin istibdam şekli, özlük hakları, çalışma esas ve usulleri Türkiye Radyo ve Televizyon kurumuna personeline uygulanan hükümlere tabidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kanal ve Frekans Bandı Tahsis, Yayınların Düzenlenmesi ve Reklamlar

Kanal ve Frekans Bandı Tahsis Yetkisi

MADDE 16- 2813 Sayılı Telsiz Kanununun diğer hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kamu ve tüm özel radyo ve televizyon kuruluşlarına kanal ve frekans bandı tahsis ile yayın izni ve lisans vermek ve bu tahsis izni iptal etmek yetkisi, münhasıran Üst Kurula aittir.

Kanal ve Frekans Bandı Tahsis

MADDE 17- Ulusal kanal ve frekans bandı planlamasındaki kanal ve frekans bağlarının dörtte biri Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna tahsis edilir. Kanal sayısı üçten, frekans bandı sayısı dörtten az olamaz. Bu kanalların birinden Türkiye Büyük Millet Meclisi faaliyetleri yansıtılır. Hangi faaliyetlerin en ölçüde yayınlanacağına Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı karar verir.

Geriye kalan ulusal, bölgesel ve yerel kanal ve frekans bantlarının yarısı tam gün üzerinden, diğer yarısı ise istek halinde zaman paylaşımı ve gerekirse dönüşümlü olarak tahsis edilir.

Tahsis süresi beş yılı aşamaz.

Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Yükümlülüğü

MADDE 18- Üst Kurul'un ulusal yayın izni verdiği kuruluşlar izin tarihinden en geç ikinci yıl sonunda Türkiye alanının % 70'ine yayınlarını ulaştırmak ve haftada asgari seksen saat yayın yapmak mecburiyetindedirler.

Reklamlar

MADDE 19- Bütün reklamlar adil ve dürüst olacak, yanıltıcı ve tüketimin çıkarlarına zarar verecek nitelikte olmayacak, çocuklara yönelik veya içinde çocukların kullandığı reklamlarda, onların yararlarına zarar verecek unsurlar bulunmayacak, çocukların özel duyguları gözönünde tutulacaktır.

Reklamcı, programların içeriğine herhangi bir müdahalede bulunamaz.

Reklamlar günlük yayın süresinin % 15'ini geçemeyecektir. Ancak, ürünlerin, satımının, kiralatılmasının veya hizmetlerin % 15'ini doğrudan sunulmasını sağlamak üzere bu oran spot reklamlarına % 15'ini aşmaması kaydıyla % 20'ye

çıkartılabilir. Bir saatlik yayın içerisinde spot reklamlara ayrılan süre % 20'yi aşamaz.

Ürünlerin alımını, satımını, kiralanmasını veya hizmetleri halka doğrudan sunan türdeki reklamların yayını günde bir saati geçemez.

Reklamların Biçimi ve Sunuluşu

MADDE 20- Reklamlar program hizmetinin diğer unsurların açıkça ve kolaylıkla ve görsel ve işiksel bakımdan ayrılığı fark edilecek biçimde düzenlenecek, bilingaltı ile algılanan reklamlarda izin verilmeyecektir.

Haber veya güncel programları düzenli olarak sunan kişilerin görüntü ve seslenme reklamlarda yer verilmeyecektir.

Reklamların Yerleştirilmesi

MADDE 21- Reklamlar program arasına yerleştirilir. Programın bütünlüğü, değeri ve hak sahiplerinin hakları zedelenmeyecek biçimde bir program içine de yerleştirilebilir. Birbirinden bağımsız bölümleri olan programlarda veya spor programları ile benzer yapıda aralar içeren olay ve gösteri programlarında, sadece bölüm veya devre aralarına yerleştirilebilir. Reklamlar arasında en az yirmi dakika süre bulunmalıdır.

Konulu filmlerin (diziler, eğlence programları ve belgeseller hariç) süreleri kırkbeş dakikadan fazla halinde, her kırkbeş dakikalık süre sonunda bir kez olmak üzere reklam için kesinti yapılabilir. Film kırkbeş dakikadan fazla ise kırkbeş dakikadan sonraki zamanda her yirmi dakika aralıkla reklam yerleştirilebilir.

Hiçbir dini dören yayınına reklam alınmaz. Haber bültenleri, güncel programlar, çocuk programları otuz dakikadan kısa oldukları takdirde reklamlara kesilemezler.

Her türlü yayında gizli reklam yapılması yasaktır.

Belirli Ürünlerin Reklamları

MADDE 22- alkol ve tütün ürünleri reklamlarına izin verilemez. Reçeye ile satışına izin verilen ilaç ve tedavilerin reklamları yapılamaz. Diğer ilaç ve tedavilerin reklamları dürüst, gerçeği yansıtan ve doğrulanması mümkün unsurlardan oluşacak ve ferdin zarardan korunması gereklerine uygun olacaktır.

Program Desteklenmesi

MADDE 23- Bir program veya dizi tamamen veya kısmen mali destek görmüşse, bu husus programın başında ve/veya sonunda uygun ibarelerle belirtilir.

Destekleyen taraflar, programın içeriğine ve yayınına ilişkin yayıncının sorumluluğunu ve bağımsızlığını etkileyecek hiçbir müdahalede bulunamazlar.

Desteklenen programlarda, destek verene veya üçüncü bir kişiye aik mal ve hizmetlere atıfta bulunulması ve bunaların alınması, satılması ve kiralanması teşvik edilmeyecektir.

Programlar yirmikinci maddede yasaklanmış olan mal ve hizmetlerin üretimi ve satışıyla işigal eden özel veya tüzelkişilerce desteklenemez.

Haber ve güncel programlarda mali desteğe izin verilemez.

Telsiz Genel Müdürlüğünün Yükümlülüğü

MADDE 24- Telsiz Genel Müdürlüğü, radyo ve televizyon yayınlarına esas olan bütün kanal, frekans bantları ve gerekli teknik bilgileri Ulaştırma Bakanlığı kanalıyla Üst Kurula bildirir, yapılan tahsisleri uygular ve teknik bakımdan izler.

Üst Kurulun taleplerinin öncelikle yerine getirilmesi esastır.

Yayınlara Men Edilmesi

MADDE 25- Yargı kararları saklı kalmak kaydıyla yayımlar önceden denetlenmez ve durdurulamaz. Ancak, milli güvenliği açıkça gerekli kıldığı haldece yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise Başbakan veya görevlendirildiği bakan yayını durdurabilir.

Radyo ve televizyon kuruluşları, Cumhurbaşkanının veya Hükûklerin; milli güvenliği, kamu düzeninin, genel sağlığın ve genel ahlakın gerekleriyle ilgili bildirimlerini yayınlamakla yükümlüdür.

Yukarıdaki fıkralar uyarınca alınacak icrai, idari kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan doğruya Danıştay'da açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve öncelikle karar bağlar. Yürütmeyi durdurma talepleri hakkında 48 saat içerisinde karar verir.

Yeniden İletim Yasağı

MADDE 26- 1. Zzayda sinyal iletebilen herhangi bir araç vasıtası ile yapılan ilk yayınlara bütününe veya bir bölümünün aynı anda ya da daha sonra yurt içinde yeniden iletimine, bu Kanunun kablolu yayımlar ile ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kullanılan teknik araç ne olursa olsun izin verilemez.

2. Üst Kurul'un yayın izni ve lisans verdiği ulusal ve/veya yerel yayın yapan kuruluşların yurt dışından naklen veya daha sonra banttan yayımlayacakları devamlılık arz etmeyen, münterit programlar bu yasağa kapsamı dışındadır.

Yurt dışında naklen spor, konferans ve her türlü benzer yayımlar geçici olmak kaydıyla aynı anda veya daha sonra yayımlanabilir.

Seçimlerde Siyasi Partilerin Yayınları

MADDE 27- Seçim dönemlerindeki yayınlar, kanunla Yüksek Seçim Kuruluna verilen yetkiler çerçevesinde Yüksek Seçim Kurulu tarafından düzenlenir.

Üst Kurul seçim dönemlerindeki yayınlarını Yüksek Seçim Kurulunun kararları doğrultusunda denetler.

Düzeltilme ve Cevap Hakkı

MADDE 28- Gerçek ve tüzelkişilerin haklarına saldırı teşkil eden yayınlar ile gerçeğe aykırı olduğu iddia edilen yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkı tanınması için ilgililer yargı yoluna başvurabilirler.

Yayın kuruluşları yaptıkları her yayın bandını bir yıl muhafazaya mecburdur. İlgili dava açılmaya esas olmak üzere, yazılı olarak Üst Kurula başvurarak yayının bandından ücretini ödeyerek bir kopya isteyebilir.

Yargıya yapılan başvuru üzerine yargı gerekli incelemeyi yapan, Başvuru yerinde görülürse düzeltme ve cevap, saldırı teşkil eden veya gerçeğe aykırı yayının yapıldığı aynı saatte, aynı program içinde yayımlanır. Yayın süresi ve şeklini halin icabına ve delillere göre bakım itibaren eder.

Kişilerin yargıya başvurmaları yayından itibaren 10 gün içinde yapılır. mahkeme 3 gün içinde karar verir. Verilen karara karşı tebliğden itibaren 3 gün içinde bir üst mahkemeye itiraz edilebilir. Üst mahkeme 3 gün içinde karar verir. Verilen karar kesindir.

Mahkeme kararı ilgili kuruluşa tebliğ edildiğinin ertesi günü yayın yapılır.

Yayını yapmayan veya karara uygun şekilde veya geciktiren kuruluşun yayını üst kurulca eylemine ağırlığına göre 3 aya kadar durdurulur. İkinci kez tekrarı halinde yayın izni iptal edilir.

Yetkili ve görevli mahkeme ulusal yayın yapan kuruluşlar için Ankara Sulh Ceza mahkemesi, bölgesel yayın yapan kuruluşlar için başvuru sahibinin ikametgahı sulh ceza mahkemesidir.

Gerçek ve tüzelkişilerin ayrıca genel hükümlerine göre ilgili yayın kuruluşlarına karşı tazminat davası açma hakkı saklıdır. Tazminat davası haklı görülmesi takdirde mağdur tarafa ödenecek tazminat miktarı yuzmilyon TL'dan az olamaz. 3506 sayılı Kanun hükümleri saklıdır.

BESİNCİ BÖLÜM

Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşları

Kuruluş ve Hisse Oranları

MADDE 29- Siyasal Partiler, Dernekler, Sendikalar, Meslek Kuruluşları, Kooperatifler, Vakıflar, Mahalli İdareler ile bu idarelerce kurulan veya bu idarelerin ortak oldukları şirketler, iş ortaklıkları, birlikler ile üretim, yatırım, ihracat, ithalat, pazarlama ve finansal kurum ve kuruluşları özel radyo ve televizyon kuruluşu kuramaz ve bunlara ortak olamazlar.

Özel radyo ve televizyon kuruluşları anonim şirket olarak kurulurlar. Sermaye Piyasası Kurulu bu anonim şirketler, ortak diğer şirketlerin hamiline yazılı hisselerini nama yazılı hale getirmelerini ister. Bu şirketler herhangi bir kişi lehine intifa senedi ihdas edemezler.

İkinci fıkrada yazılı anonim şirketlerin hisse senetlerinin halka arzında 28.7.1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kuruluş için Sermaye Piyasası Kurulundan izin alınmadan önce Üst Kuruldan onay alınması şarttır.

Aynı şirket ancak bir radyo ve bir televizyon işletmesi kurabilir.

Aynı özel radyo ve televizyon kuruluşunda bir ile üçüncü dereceye kadar (dahil) kan ve sıhri hissimlar aynı zamanda hisse sahibi olamazlar.

Bir hissedarın, bir kuruluşdaki hisse miktarı ödemiş sermayenin % 20'sinden ve birden fazla kuruluşta hisse sahibi olanların bu kuruluşlardaki tüm hisselerin toplamı da % 20 den fazla olamaz. Bu hükümler, yukarıda zikrîden hisse sahibinin bir ile üçüncü dereceye kadar (dahil) kan ve sıhri hissimları için de uygulanır.

belirli bir özel radyo veya televizyon kuruluşunda yabancı sermayenin payı % 20'yi geçemez.

Yerli ve yabancı hissedarlar hiçbir şekilde imtiyazlı hisse senedine sahip olamazlar.

Belirli bir özel radyo ve televizyon kuruluşlarında ortak olan yabancı gerçek veya tüzelkişi, bir başka özel radyo ve televizyon kuruluşuna ortak olamaz.

Belirli bir özel radyo ve televizyon kuruluşunda % 10'dan fazla hissesi olanlar Devletten, diğer kamu tüzelkişilerinden ve bunların doğrudan veya dolaylı olarak katıldıkları teşebbüs ve ortaklıklardan herhangi bir taahhüt işini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kabul edemezler ve menkul kıymetler borsalarında muamelede bulunamazlar.

Türkiye'de gazete çıkaran gerçek ve tüzelkişiler ile basınla ilgili mevzuata göre gazete sahibi olanlar birarada % 20 den fazla hisse sahibi olamazlar. Bu hüküm bu şahısların bir ile üçüncü dereceye kadar (dahil) kan ve sıhri hissimları hakkında da uygulanır.

Yurt dışından Türkiye'ye yönelik yayın yapan radyo ve televizyon kuruluşlarına Üst Kurul tarafından frekans, kanal ve kablo kapasitesi tahsis edilemez. Türkiye'de vergi mükellefi olanlar tarafından verilen reklam ve ilan bedelleri vergi matrahlarından düşülmez.

Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Yapısı

MADDE 30- Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının uyması gerekli idari, mali ve teknik şartları ile yayın alanı, yayın saat ve süreleriyle ilgili esaslar Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından tesbit edilir.

Sorumluluk
MADDE 31- Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşları, yayınlarında belli oranlarda eğitim, kültür, Türk Halk ve Türk Şanat Müziği programları koymak zorundadırlar. Bu programların tür ve oranlarıyla ilgili esaslar Özel Radyo ve Televizyon Kurulu tarafından tesbit edilir.

Seçim Döneminde Yapılmayacak Yayınlar
MADDE 32- Seçimlerde oy verme gününden önceki 7. günden itibaren, haber, röportaj gibi programlar veya reklamlar yoluyla, kamuoyu araştırmaları, anketler, tahminler, bilgi alışışım telefonarı yoluyla mini referandum gibi adlarla siyasi bir partinin veya adayın lehinde veya aleyhinde veya vatandaşın oyunu etkileyecek her türlü yayınlarda bulunmasına izin verilmez. Bu yasaklara uymayanlar yayın ilkelelerini ihlal etmiş sayılırlar.

ALTINCI BÖLÜM

Müeyyideler

Uyarı, Durdurma, İptal
MADDE 33- Üst Kurul, öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen, haber, röportaj gibi programlar veya reklamlar yerine getirilmesini, izin şartlarını ihlal eden, yayın ilke ve esaslarına aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını uyarır. Bu uyarıda, ihlalin niteliği, ağırlığı ve tekrarı halinde sonuçları açıkça belirtilir.

İhlalin tekrarlanması halinde, ihlalin ağırlığına göre izin uygulaması bir yıl kadar geçici olarak durdurulur veya yayın izni iptal edilir.

Yayın izninin verilmesi için gerekli şartlardan birini kaybeden veya şartların uygunluğunu hile ile elde eden özel radyo ve televizyon kuruluşlarının izni, Üst Kurulca iptal edilir.

Cezalar ve Müsadere
MADDE 34- Bu kanunda belirtilen istisnalar dışında, Üst Kuruldan izin almadan radyo ve televizyon yayını yapan ya da izin Üst Kurul tarafından geçici ya da sürekli iptal edilmesine rağmen yayında bulunan kişi veya kuruluşların sahip ve yöneticilerine fiilleri başka bir suç oluştursa bile fiilin ağırlığına göre altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ve yüz milyon Türk lirasından on milyar Türk lirasına kadar para cezası verilir. 3506 Sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Ayrıca, tüm yayın cihazları 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk ceza Kanununun 36. maddesine göre müsadere edilir.

Yayın bantları bir yıl süre ile muhafaza etmeyen ve bu süre ve gördüğü olarak teslim etmeyen yayın kuruluşlarının sahip veya yöneticileri, bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve yüz milyon liradan bir milyar liraya ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Ayrıca bir aydan üç aya kadar yayınların durdurulmasına da karar verilir.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun Yükümlülüğü

MADDE 35- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu bu Kanunda öngörülen yayın ilke ve esaslarına uygun yayın yapmakla yükümlüdür.

Yayın ilke ve esaslarının ihlali halinde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, ihlalin niteliği ve ağırlığı açıkça belirtilerek Üst Kurulca uyarılır.

Durdurmayı gerektirecek şekilde yayın yapılması halinde, Üst Kurul bu doğrultuda vereceği karar üzerine Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürü ve Yönetim Kurulunun görevi düşer.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurulu
MADDE 36- 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanununun Radyo ve televizyon Yüksek Kuruluna ilişkin hükümleri Üst kurulun göreve başlaması ile birlikte yürürlükten kalkar ve Yüksek Kurulun görevi sona erer. Görevi sona eren Yüksek Kurulun Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu üyelerinin atanmasına ilişkin yetkileri Üst Kurula ve iş bu Kanun gereğince Üst Kurula geçenler dışındaki diğer yetkileri Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Yönetim Kuruluna devredilir.

Telif Hakları
MADDE 37- Türkiye Radyo ve Televizyon Kuruluşları, yayınlarında yer verdikleri eserlere telif hakkı öderler. Telif hakkı ödemelerine ait esaslar meslek birliklerinin görüşü alınarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca tesbit edilir.

Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Haber Birimlerinde Çalışanlar

MADDE 38- Radyo ve televizyon kuruluşlarının haberle ilgili birimlerinde çalışanlar 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin tanzimi Hakkında kanuna tabidir. Bu birimlerde çalıştırılacak basın kartı personelinin asgari sayısını Üst Kurul belirler.

Yetkili Mahkeme
MADDE 39- Üst Kurul aleyhine açılacak idari davalarda Ankara mahkemeleri yetkilidir.

Yönetmelikler
MADDE 40- Üst Kurulun ve teşkilatının çalışma esas ve usulleri, kanal ve frekans tahsisi şartları ve ihale usulleri ile telif ve yapım haklarını koruma esas ve usulleri Üst Kurul tarafından hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenir. Bu yönetmelikler Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Geçici Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1- Radyo ve televizyon Üst Kurula Üyeleri, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilir.

Bu seçim için Türkiye Büyük Millet meclisi Başkanlığınca, Türkiye Büyük Millet meclisi Başkanlık Divanında temsil edilen siyasi partilerden, adaylarını 6. maddede uygun olarak, yedi gün içinde bildirmeleri istenir.

GEÇİCİ MADDE 2- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin yenilenmesine ilişkin 6. maddenin 7. fıkrası hükmünün uygulanmasını sağlamak amacıyla, bunların seçiminden iki yıl sonra yapılacak seçimlerde yenilenerek olanları tesbit etmek üzere, bu seçimden iki ay önce adçekmeye başvurulur; dört yıl sonra yapılacak seçimle yenilenecek olan üyelerin tesbiti için, aynı esasa uyularak adçekilir, ancak ikinci yıl sonunda seçilmiş olan üyeler bu adçekmeye girmez.

GEÇİCİ MADDE 3- Görevi sona eren Türkiye Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulunun teşkilat ve kadroları Üst Kurula devredilmiştir. Bu Yüksek Kurula tahsisli taşınmaz mallar ile araç ve gereçler ve kasasındaki nakit ile alacak ve borçları herhangi bir işleme gerek olmaksızın Üst Kurula devredilir.

GEÇİCİ MADDE 4- Üst Kurulun harcamaları, mali kaynakları 12. maddede göre oluşuncaya kadar Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1994 yılı bütçesinden karşılanır.

Bu amaçla yapılacak harcamalar için mevcut veya yeniden açılacak terüplere yeteri kadar ödenek aktarmayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının talebi üzerine Maliye Bakanlığı yerine getirir.

GEÇİCİ MADDE 5- Üst Kurul, oluşumunu takip eden en geç dört ay içinde, öncelikle ihtiyacı duyduğu kanal ve frekans bantları planlamasını yapar.

GEÇİCİ MADDE 6- Üst Kurul, kendi oluşumu ile yayın izni ve lisansı vermeye başlayacağı tarihe kadar geçecek süre zarfındaki radyo ve televizyon yayınları rejimini ayrıca ve öncelikle düzenler.

Bu süre zarfında kullanılmakta olan kanal ve frekanslar, kullananlar için herhangi bir surette müktesep hak teşkil etmezler. Ancak, Üst Kurul yayın izni verip kendilerine kanal ve frekans bantı tahsis edilen radyo ve Televizyonlara; yayına geçmeleri için kendilerine verilen süre sonuna kadar 29. maddenin son fıkrasının son cümlesi tatbik edilemez.

GEÇİCİ MADDE 7- Kanunda Üst Kurulun gelirleriyle alakaları 12. maddenin uygulamasıyla ilgili olarak Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve tüm özel radyo ve televizyon kuruluşlarının sağlanan brüt reklam gelirlerinden kesilecek pay ilk üç yıl için % 4'tür.

GEÇİCİ MADDE 8- 11.11.1983 tarih ve 2954 sayılı Türkiye radyo ve televizyon Kanununda yeni düzenleme yapıncaya kadar, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, Üst Kurulun onayı ile Yurt dışında büro açabilir bu bürolarda sürekli personel istihdam edebilir. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu personeli, Başbakanlık merkez teşkilatında çalışan personelin aylık ücretleri dışında yararlanacağı fazla çalışma ücreti ve benzeri diğer mali haklardan Genel Müdür'ün teklifi ve Üst kurulun onayı ile aynen yararlanır. Ayrıca, Kurum'da çalıştırılan personelin kadro ünvanları, sayıları, ücretleri, kadrolara uygulanacak ek göstergeler, personele sağlanacak sosyal yardımlar, Kurum Genel Müdür'nün teklifi üzerine Üst Kurul tarafından belirlenir.

GEÇİCİ MADDE 9- Bu Kanunda sözü edilen yönetmelikler, Üst Kurulun oluşumunu takip eden dört ay içinde hazırlanır ve Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.

Yürürlük
MADDE 41- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürürlük
MADDE 42- Bu Kanun hükümleri Bakanlar Kurulu yürütür.